

DAVALL EL SOL DEL RÉGIM:

EL BIQUINI I LA "MODERNITAT" EN L'ESPANYA
FRANQUISTA. BENIDORM 1950-70

VNIVERSITAT
ID VALÈNCIA

UVcultura
EXPOSICIONS

ACTIVA
CULTURA

Hi ha imatges capaces de condensar una època sencera. Un cos estès al sol, una platja mediterrània repleta de turistes, la silueta d'un bikini retallant-se sobre l'horitzó blau. Durant les dècades centrals del franquisme, aquestes escenes van adquirir una dimensió que transcendia allò que és quotidià: es van convertir en l'escenografia d'una Espanya que desitjava semblar moderna.

Davall la llum intensa del Mediterrani, Benidorm va emergir com un dels grans escenaris d'aquesta representació. El que havia sigut una xicoteta localitat marinera va començar a transformar-se en un paisatge d'hotels, avingudes i platges multitudinàries. Més que una destinació turística, la ciutat va actuar com un aparador on el règim va projectar una imatge renovada de si mateix davant la mirada europea. El turisme aportava divises, però també una cosa igualment valuosa: imatges. Imatges de benestar, llibertat i prosperitat capaces de suavitzar el rostre d'una dictadura que continuava sostenint-se sobre la censura, la vigilància i el control moral.

En aquest nou paisatge visual, el bikini va ocupar un lloc inesperadament central. Aquella escassetat de tela contenia un conflicte molt més ampli que el d'una simple moda estiuenca. Sobre el nou vestit de bany es van projectar els desitjos d'obertura, les promeses de modernitat i, alhora, els temors d'una societat sotmesa als codis del nacionalcatolicisme. Entre la fascinació i l'escàndol, entre la tolerància interessada i la condemna pública, aquesta peça va acabar convertint-se en un dels símbols més eloqüents de les contradiccions del franquisme desenvolupista. El cos femení va ser el territori en què aquelles tensions es van fer visibles. Observat, regulat, desitjat i exhibit, va quedar atrapat entre dos relats enfrontats: el de la moral oficial i el d'una cultura visual cada vegada més permeable a les influències internacionals. La platja va deixar de ser únicament un lloc d'oci per a esdevenir un espai on es negociaven noves maneres de mirar, d'habitar i de representar la modernitat.

A través d'un conjunt de fotografies, sumat a documents de premsa, campanyes de moralitat, normatives municipals, material propagandístic i referències cinematogràfiques de l'època, aquesta exposició reconstrueix l'entramat de discursos que van donar forma a l'anomenat miracle turístic. El recorregut transita des de la construcció urbanística i simbòlica de Benidorm com a laboratori del desenvolupisme franquista fins a les controvèrsies suscitades pel bikini, entès ací no com un mer objecte de moda, sinó com un artefacte cultural capaç de revelar les friccions entre control i disseny, tradició i canvi, censura i obertura.

Més enllà de la postal luminosa i del relat triomfalista, les peces ací reunides conviden a interrogar les imatges que van donar forma a una determinada idea de progrés i a preguntar-nos quines realitats quedaven fora de l'enquadrament. Perquè, a vegades, la història d'una època pot llegir-se en la superfície d'una fotografia. I sota el sol radiant de Benidorm, entre ombrel·les, cossos bronzejats i promeses de llibertat, també es projectava la llarga ombra del règim.

Hay imágenes capaces de condensar una época entera. Un cuerpo tendido al sol, una playa mediterránea repleta de turistas, la silueta de un bikini recortándose sobre el horizonte azul. Durante las décadas centrales del franquismo, estas escenas adquirieron una dimensión que transcendía lo cotidiano: se convirtieron en la escenografía de una España que deseaba parecer moderna.

Bajo la luz intensa del Mediterráneo, Benidorm emergió como uno de los grandes escenarios de esa representación. Lo que había sido una pequeña localidad marinera comenzó a transformarse en un paisaje de hoteles, avenidas y playas multitudinarias. Más que un destino turístico, la ciudad actuó como un escaparate donde el régimen proyectó una imagen renovada de sí mismo ante la mirada europea. El turismo aportaba divisas, pero también algo igualmente valioso: imágenes. Imágenes de bienestar, libertad y prosperidad capaces de suavizar el rostro de una dictadura que continuaba sosteniéndose sobre la censura, la vigilancia y el control moral.

En ese nuevo paisaje visual, el bikini ocupó un lugar inesperadamente central. Su escasa tela contenía un conflicto mucho más amplio que el de una simple moda veraniega. Sobre él se proyectaron los deseos de apertura, las promesas de modernidad y, al mismo tiempo, los temores de una sociedad sometida a los códigos del nacionalcatolicismo. Entre la fascinación y el escándalo, entre la tolerancia interesada y la condena pública, esta prenda terminó convirtiéndose en uno de los símbolos más elocuentes de las contradicciones del franquismo desarrollista. El cuerpo femenino fue el territorio donde aquellas tensiones se hicieron visibles. Observado, regulado, deseado y exhibido, quedó atrapado entre dos relatos enfrentados: el de la moral oficial y el de una cultura visual cada vez más permeable a las influencias internacionales. La playa dejó de ser únicamente un lugar de ocio para convertirse en un espacio donde se negociaban nuevas formas de mirar, habitar y representar la modernidad.

A través de un conjunto de fotografías, sumado a documentos de prensa, campañas de moralidad, normativas municipales, material propagandístico y referencias cinematográficas de la época, esta exposición reconstruye el entramado de discursos que dieron forma al llamado milagro turístico. El recorrido transita desde la construcción urbanística y simbólica de Benidorm como laboratorio del desarrollismo franquista hasta las controversias suscitadas por el bikini, entendido aquí no como un mero objeto de moda, sino como un artefacto cultural capaz de revelar las fricciones entre control y deseo, tradición y cambio, censura y apertura.

Más allá de la postal luminosa y del relato triunfalista, las piezas aquí reunidas invitan a interrogar las imágenes que dieron forma a una determinada idea de progreso y a preguntarnos qué realidades quedaban fuera del encuadre. Porque, en ocasiones, la historia de una época puede leerse en la superficie de una fotografía. Y bajo el sol radiante de Benidorm, entre sombrillas, cuerpos bronceados y promesas de libertad, también se proyectaba la larga sombra del régimen.

Alberto Doménech Aguilar

Sala Oberta - Centre Cultural La Nau Dimarts-dissabte: 10-14 h./16-20 h. Diumenges i festius: 10-14 h. Agost : dimarts-diumenges: 10-14 h. **Entrada lliure/ Visites comentades per l'equip curatorial.** Inscripcions gratuïtes: <https://events.fundacio.es/o/178>. **Les visites escolars i concertades per a grups s'han de sol·licitar al correu:** voluntariat.cultural@uv.es · www.uv.es/cultura